

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE ÖĞRENMENİN SÜRDÜRÜLMESİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Araştırma Makalesi)

Tuba AYDIN GÜNGÖR (*) - Çiğdem ÇAKIR (**)

Öz

Dünya tarihinin bir parçası olan salgınlar sadece insan sağlığı değil toplumların sosyal ve ekonomik sistemleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu sistemlerden birisi de eğitimidir. Küresel salgın (pandemi) sürecinde çocuklar arasındaki etkileşimi en aza indirmek ve çok sayıda insanın bir araya geldiği üniversite ortamlarında riski ortadan kaldırmak amacıyla eğitim verilen kurumlarında yüz yüze eğitime ara verilmek zorunda kalmıştır. Öğrenme, uzaktan eğitim yoluyla (radyo frekans yayınları, televizyondan yayınlar, yayınlar, çevrimiçi öğretim materyalleri veya çevrim içi etkileşim ile yürütülen canlı dersler vb.) gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ile birlikte öğrenmenin sürdürülmesi adına okullarda neler yapıldığını belirlemek amaçlanmıştır. Öncelikle dünya tarihindeki salgın hastalık dönemlerinde ve günümüz Covid-19 salgını sürecinde öğrenmenin sürdürülmesine ilişkin yazın taraması ile problem durumu ortaya koyulmaya çalışılmış, ardından Gaziantep ili merkezinde bulunan bir ortaokulda gerçekleştirilen durum çalışmasına yer verilmiştir. Araştırma tek durum çalışması olarak yürütüldüğü için ayrıca örnekleme yöntemine gidilmemiştir. Tek durum olarak alınan Gaziantep il merkezindeki resmi bir ortaokulda çalışmakta olan ve görüşmeyi kabul eden tüm öğretmenler (N= 9) araştırmanın veri toplanılan çalışma grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi için görüşme tekniği yoluna başvurulmuştur. Bu görüşmelerden veri toplamak için araştırmayı yürütenler tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilere içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular ışığında öğretmen mentorluğu, öğretim teknolojilerini kullanma ve öğrenme içeriği hazırlama olmak üzere üç tema ve 16 kod belirlenmiştir. Sonuç olarak, öğrenmenin sürdürülmesine

*) Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı, (e-posta: tuba.gngr@artvin.edu.tr)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3356-7826>

**) Dr., MEB Kadriye Abdülmecit Özgözen Ortaokulu, (e-posta: cigdemcakir1905@gmail.com)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1954-5214>

ilişkin öğretmenler bu süreçte çeşitli yol ve yöntemler ile eğitimin devam etmesini ve bilgilerin öğrencilere aktarımını sağlamışlardır. Öğretmenlere uzaktan eğitimin daha etkili sürdürülebilmesi adına hizmet içi eğitimler verilerek, kendilerini motive etmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olunması gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Uzaktan eğitim, Öğretmen mentorluğu, Öğrenmenin sürdürülmesi, Eğitim politikası.

Teacher's Opinions on Continuing Learning During Distance Education

Abstract

Epidemics, which are a part of world history, have a significant impact not only on human health but also on the social and economic systems of societies. One of these systems is education. During the global epidemic (pandemic) process, face-to-face education was suspended in educational institutions in order to minimize the interaction between children and to eliminate the risk in university environments where many people come together. Learning was carried out through distance education (radio broadcasts, television broadcasts, online teaching contents or online interactive live lectures, etc.). In this study, it is aimed to determine what is done in schools in order to continue learning with the suspension of face-to-face education during the Covid-19 epidemic. First of all, the problem situation was tried to be revealed with the literature review on the continuation of learning during the epidemic disease periods in the world history and the current Covid-19 epidemic process, and then a case study carried out in a secondary school in the city center of Gaziantep was included. Since the research was conducted as a single case study, no sampling method was used. The study group of the research, which was taken as a single case, constitutes from teachers (N= 9) working in an official secondary school in the city center of Gaziantep and accepted to be interviewed. Interview technique was used for data collection method in the research. In these interviews, a semi-structured interview form developed by the researchers was used to collect data. In the light of the findings obtained as a result of the analysis, three themes and 16 codes were determined as teacher mentoring, using instructional technologies, and preparing learning content.

Keywords: Covid-19, Distance education, Teacher mentorship, Continuation of learning, Education policy.

1. Giriş

Tarih araştırmacıları tarafından insanlık tarihi kadar eski kabul edilen salgınlar, insan sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. M.Ö. 14. Yüzyılda Hitit Uygarlığında kayıtlara geçen ilk salgın olan veba, sonraki dönemlerde de etkisini sürdürmüş ve milyonlarca insanın yaşamını sonlandırmıştır. Vebadan sonra kayıtlara geçen en büyük salgınlardan bir diğeri olan İspanyol gribi de etkisini yıllarca sürdürmüş ve dünya genelinde milyonlarca insanın ölümüne neden olmuştur (Yolun, 2012). Yakın dönemlerde görülen Ebola virüsü ve Ciddi Akut Solunum Yolu Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome [SARS])

salgınları, görüldükleri bölgelerde çok sayıda insanın yaşamına mal olmuştur. Günümüzde de ne yazık ki küresel çapta etkisi görülmüş ve Dünya Sağlık Örgütü' ün küresel salgın olarak belirttiği Covid-19, milyonlarca can almış ve almaya devam etmektedir. Ancak Dünya tarihinin bir parçası olan salgınlar sadece insan sağlığı değil toplumların sosyal ve ekonomik sistemleri üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir ve bu sistemlerden birisi de eğitimidir (Dlouha ve Pospíšilova, 2017).

Salgın sürecinde çocuklar arasındaki etkileşimi en aza indirmek ve çok sayıda insanın bir araya geldiği üniversite ortamlarında riski ortadan kaldırmak amacıyla eğitim kurumları kapatılarak yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Öğrenme, uzaktan eğitim (televizyon yayınları, çevrimiçi öğrenme içerikleri veya çevrim içi etkileşim kurulan canlı dersler vb.) yoluyla gerçekleştirilmektedir (MEB, 2021). Ancak çevrimiçi öğrenmeye geçiş çevrimiçi öğrenmenin yaygın olduğu ülkeler veya bölgelerde ciddi problemler yaratmaz. Yaygın olmadığı yerlerde öğrencilerin mentorluğa ihtiyacı olabilir. Öğrenciler, öğretmenler ve ebeveynlerin teknoloji kullanımı başta olmak üzere birçok konuda desteğe ihtiyacı olabilir. Uzaktan ya da çevrimiçi öğrenme platformlarında ve içeriklerinde kısıtlamalar yaşanabilir (Manteaw, 2011). Bu bağlamda mevcut araştırmada Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ile birlikte öğrenmenin sürdürülmesi adına okullarda neler yapıldığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Gaziantep ili merkezinde bulunan bir ortaokulda durum çalışması gerçekleştirilmiştir.

1.1. Tarihte Salgın Hastalıklar ve Öğrenmenin Sürdürülmesi

İnsanlık tarihinin en ölümcül salgınlarının başında gelen Veba salgınlarının Dünya üzerinde sosyal yaşam ve politika üzerinde tarihi etkileri olmuş hatta tarihin akışını değiştirmiştir (Özden ve Özmat, 2014). Ancak büyük salgınların gerçekleştiği dönemlerde eğitim faaliyetleri kitlesel olarak yürütülmediği için bu salgınların tam anlamıyla eğitim üzerindeki etkileri ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Dünya tarihinin en kaotik dönemlerinden olan 1914-1918 arasında ortaya çıkan ve 75 milyon insanın ölümüne yol açan İspanyol Gribi (Yolun, 2012) İngiltere'de (Quinn, 2008), Amerika'da pek çok eyalette (Bollet, 2004), Fransa ve Osmanlı Devleti'nde (Hildreth, 1991) okulların tatil edilmesine neden olmuştur.

Şubat 2003'te Çin'de başlayarak 37 ülkeye yayılan SARS salgını döneminde Hong Kong'da okullar aniden kapatılmıştır. Okullar ve öğretmenler eğitim öğretimin sürdürülmesi için kendi stratejilerini geliştirme konusunda yalnız bırakılmıştır. Eğitim öğretim çevrimiçi yürütülmeye çalışılmıştır. Öğretmenler öğretim stratejilerini yeniden düşünmek ve öğrencilerine müfredat içeriği ile ilgili yeni ve farklı fırsatlar sunmak zorunda kalmıştır (Avelar, da Silva-Oliveira ve Silva Pereira, 2019). Bazı öğretmenler sadece monologlar kaydedip çevrimiçi olarak yüklemiş, daha yenilikçi öğretmenler WebQuest etkinlikleri hazırlamış, ancak çoğu hazırlıksız yakalanmıştır (Fox, 2004). Çeşitli zorluklar yaşanmış olsa da Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) kullanımının genel olarak öğretme ve öğrenmede iyileştirmelerle sonuçlanacağı ve salgınla mücadele döneminde eğitim için bir fırsat olduğu kabul görmüştür.

Aralık 2013'te Gine'de başlayan Liberya, Sierra Leone başta olmak üzere Batı Afrika ülkelerine yayılan ve Haziran 2016'da nihayete eren Ebola virüsü salgınında okullar ciddi bulaşma riski olan yerler olarak görülmüş ve bu nedenle bir halk sağlığı güvenliği önlemi olarak kapatılmıştır (United Nations International Children' s Emergency Fund [UNICEF], 2017). Örneğin Liberya'daki devlet okulları ve özel okullar kapatılmış ve 1,4 milyon çocuk eğitime erişememiştir. Çocukların eğitime erişemediği bu süreçte alternatif eğitim yöntemlerini (radyo, mobil teknoloji, vb.) belirleyerek ve destekleyerek eğitimde temel hizmetlerin sürekliliğini sağlamak öncelikli olmuştur. Bir milyondan fazla öğrencinin okula gitmediği Sierra Leone'de, yerel ve uluslararası ortaklar 41 radyo istasyonu ve ülkenin TV kanalına haftada beş gün, günde üç saat ders yayınlamaları için bir program geliştirmiştir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2014). Ebola salgını her ne kadar görüldüğü ölçek ve yayılma açısından farklı olsa da görüldüğü bölgeler üzerindeki yıkıcı etkilerinin günümüzde Covid-19'un yarattığından farklı olmadığı söylenebilir.

1.2. Covid-19 Sürecinde Öğrenmenin Sürdürülmesi

Covid-19 sürecinde eğitim bakanlıkları uzaktan öğrenmeyi televizyondan yürütülen yayınlar, çevrimiçi öğrenme içerikleri veya çevrim içi etkileşim ile uygulanan canlı dersler yoluyla gerçekleştirmektedirler. Uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte velilerinin desteği (eğer varsa) ile evde tek başına bu süreci yönetmek durumunda olan öğrencilerin sahip olduğu şartlar tüm ülkelerde aynı değildir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] 2020) bu konuda, 2018 Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment [PISA]) verilerine dayanarak kapsamlı bir rapor yayınlamıştır. Buna göre, OECD ülkelerinde ortalama olarak 15 yaşındaki öğrencilerin %9'unun evde ders çalışmak için uygun bir ortamı bulunmamaktadır. Endonezya, Filipinler ve Tayland gibi Uzakdoğu ülkelerinde bu oran %30'un üzerindedir. PISA' da en iyi performans gösteren Kore'de bile, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı okullarda öğrenim gören beş öğrenciden birinin evinde ders çalışabileceği ortam bulunmamaktadır. Diğer taraftan çevrimiçi öğrenmenin ön koşulu olan bilgisayar erişimi yine bir sorun olarak görülmektedir. Danimarka, Slovenya, Norveç, Polonya, Litvanya, İzlanda, Avusturya, İsviçre ve Hollanda'da, öğrencilerin %95'inden fazlası evinde derslerini yürütmek için bilgisayara sahipken Endonezya'da sadece %34'ü sahiptir. ABD'de sosyoekonomik açıdan avantajlı okullarda öğrenim gören neredeyse her 15 yaşındaki çocuğun evinde çalışabileceği bir bilgisayarı vardır, ancak dezavantajlı okullardaki dört öğrenciden sadece üçünün evinde çalışabileceği bir bilgisayarı vardır (OECD, 2020). Bilgisayar erişimi kadar önemli ve eşitsizliklerin yaşandığı bir diğer konu da internet erişimidir. İnternet erişiminin çok yüksek olduğu ülkeler bulunmakla birlikte, bazı ülkelerde 15 yaşındakilerin sadece yarısının evde internet erişimi vardır. Örneğin Meksika'da, sosyoekonomik açıdan avantajlı olan 15 yaşındaki çocukların %94'ünün dezavantajlı olanların ise sadece %29'unun evlerinde internet bağlantısı vardır (OECD, 2020). Çevrimiçi öğrenmenin bu denli yaygınlaştığı salgın sürecinde, öğrencilerin fırsat eşitsizlikleri oldukça büyük öğrenme açıklarına ne-

den olmaktadır. Covid-19 sürecinde çevrimiçi öğrenme ile ilgili ön plana çıkan bir diğer sorun özellikle dezavantajlı bölgelerde öğrencilerin bununla ilgili deneyimlerinin çok az olması ya da hiç olmamasıdır. Bununla ilgili olarak Dünya Bankası (World Bank) (2020), çevrimiçi öğrenme deneyimi olan öğrencilerin deneyimi olmayanlara göre uzaktan ya da çevrimiçi öğrenme ortamlarından daha fazla yararlanacağına, yüz yüze öğrenme ortamlarında başarılı olan öğrencilerin çevrimiçi öğrenme ortamlarında da akranlarından daha iyi performans gösterebileceklerine ve küçük yaş grubu öğrencilerin çevrimiçi öğrenmede daha fazla zorluk yaşayacaklarına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin çevrimiçi öğrenme gerçekleştirebilmesi için her konuda öğretmenlerinin rehberlik ve desteği-ne diğer bir ifade ile mentorluğuna ihtiyaçları olabilir.

Salgın sürecinde öğrenmenin sürdürülmesi için en temel kaynaklardan birisi de öğretmenlerdir. Çevrimiçi öğrenmeye geçiş öğretmenlerde dijital okuryazarlık becerilerini ön plana çıkarmıştır. Ancak tüm öğretmenlerin teknoloji kullanımı konusunda yüksek becerilere sahip olmadığı bilinmektedir. Ayrıca çevrimiçi ve yüz yüze öğretim birbirlerinden farklı beceriler gerektirmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin bir bölümü çevrimiçi öğrenme ortamlarında sorun yaşamaktadır (Dünya Bankası, 2020). Dünya Bankası (2020), sınıf ortamlarında eğitim teknolojilerinin kullanımında deneyimli ve öğrencileri sınıf dışında düzenli olarak eğitim teknolojilerini kullanan öğretmenlerin bile tamamen çevrimiçi ortamda çalışırken zorlanabileceklerine, bu nedenle öğretmenlerin eğitilmesi ve desteklenmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. OECD (2020), okullardaki teknolojinin durumunun, eğitim sistemlerinin çevrimiçi öğrenmeye hazır olup olmadığına ve öğretmenlerin teknolojik deneyimine ilişkin bazı göstergeler sağlayacağına dikkat çekmiştir. PISA 2018 verilerine dayandığı rapora göre OECD ülkelerinde ortaokulların %65'inde öğretmenler elektronik cihazları eğitime dahil etmek konusunda gerekli teknik ve pedagojik becerilere sahiptir. Ancak bu durum sosyoekonomik açıdan avantajlı ve dezavantajlı okullar için önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Örneğin İsveç'te bu oran avantajlı okullarda %89, dezavantajlı okullarda %54'tür (OECD, 2020).

Öğretmen mentorluğu ve teknoloji kullanımının yanında dijital öğrenme içerikleri de salgın döneminde önem derecesini arttıran bir diğer konudur. Dünya Bankası'na (2020) göre çevrimiçi öğrenme platformlarındaki öğrenme içeriklerinin olabildiğince zengin, her bir öğrencinin kullanımına uygun ve çok sayıda cihaza uyumlu olması gerekmektedir. Öğrenciler, özellikle küçük yaş grupları, etkileşime ihtiyaç duyduğundan monolog tarzı anlatımlarla yetinmemek, onları aktif kılacak içerikler hazırlamak önemlidir. Ancak okulda uygulanan birçok etkinlik ve yaklaşımı çevrimiçi ortamlara taşımakta öğretmenler zorlanmaktadır. Çeşitli ülke ya da bölgelerdeki mevcut çevrimiçi platformlarda kullanılan sadece yüz yüze öğrenmeyi desteklemek amacıyla tasarlanmış sistemler ve içerikler de salgın sürecinde yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla öğretmenler teknoloji kullanımında yüksek düzeyde beceriye sahip olmadıklarından öğrencilerinin uzaktan öğrenmesini destekleyecek dijital öğrenme içeriği hazırlama ve öğrenme içeriği bulma konularında problem yaşamaktadır. Paylaşılan içerikler çoğunlukla etkileşimsiz pdf ya da word dosyalarındaki testler ve konu anlatımları ile sınırlı kalmaktadır (Dünya Bankası, 2020).

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime ara verilerek öğrenmenin sürdürülmesi adına uzaktan ya da çevrimiçi öğrenmeye geçilmesi ile birlikte öğretmenler, belki de daha önce hiç gündemlerine almadıkları ya da az zaman harcayarak gerçekleştirdikleri çalışmalara yoğunlaşarak fazla zaman ayırmak durumunda kalmışlardır. Öğrencileri ile iletişim kurabilmek başta olmak üzere ihtiyacı olan öğrencilere mentorluk yapmak, öğretim teknolojileri aracılığıyla öğrenmenin sürdürülmesine katkı sağlamak, öğretim teknolojileri kullanımı konusunda öğrencilerine ve velilere destek olmak, öğrencileri ile öğrenme içeriği hazırlamak bunlardan bazılarıdır. Öğretmenler tarafından bu çalışmaların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, gerçekleştiriliyorsa ne şekilde gerçekleştirildiği ve bunlar dışında neler yapıldığı mevcut araştırmanın temel motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda söz konusu çalışmada Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ile birlikte öğrenmenin sürdürülmesi adına okullarda neler yapıldığını belirlemek amacıyla “Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ile birlikte öğrenmenin sürdürülmesi için öğretmenler ne tür çalışmalar yapmaktadırlar?” sorusuna cevap aranmıştır.

2. Yöntem

Araştırma için nitel yöntem benimsenmiştir çünkü nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin tercih edildiği, kavrayış ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması amacıyla nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu yöntemde araştırmacılar araştırdıkları konunun ‘ne kadar’ ya da ‘ne kadar iyi’ olduğunu öğrenmekten çok daha fazlasını isterler. Örneğin; bir dersin nasıl verildiği, bu ders için nasıl planlama yapıldığı, öğrencilerin ne tür etkinliklere dahil edilerek işe koşulduğu, öğrenme sürecini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen faktörlerin neler olduğu araştırılır (Berg ve Lune, 2019).

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma sürecinde bütüncül tek durum çalışması yapılmıştır. Durum çalışması genel bir olguyu kendi çizdiği çerçeve içinde çalışan, olgu ve içinde barındırdığı içerik arasındaki sınırların kendi hatlarıyla net olmadığı ve birden fazla veri kaynağının olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir. Bütüncül tek durum çalışması ise bir konunun tek bir analiz birimi üzerinde çalışılmasıdır (Yin, 1984’ten Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda araştırmanın problemine uygun olarak okullar analiz birimi olarak belirlenmiş, görüşmelerin yapıldığı okul genel durumu yansıtabilecek tek durum olarak alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırma tek durum çalışması olarak yürütüldüğü için ayrıca örnekleme yöntemine gidilmemiştir. Tek durum olarak alınan Gaziantep il merkezindeki resmi bir ortaokulda çalışmakta olan ve görüşmeyi kabul eden tüm öğretmenler (N= 9) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılara yönelik bilgiler Tablo 1.’dedir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Değişken	Tür	n
Branş	Türkçe	2
	Fen ve Teknoloji	1
	Matematik	1
	Bilişim Teknolojileri	1
	Sosyal Bilgiler	2
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1
	İngilizce	1
Cinsiyet	Kadın	6
	Erkek	3

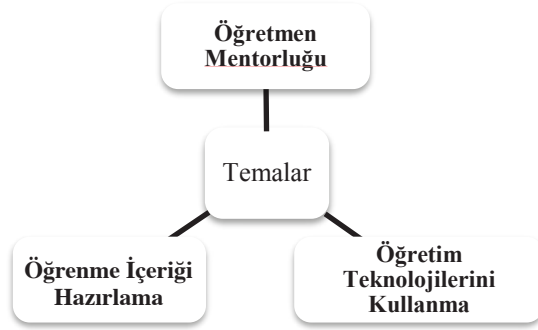
Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 9 öğretmenin 6’sı kadın 3’ü erkek olup, 7 farklı branşta (İngilizce, Matematik, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Fen ve Teknoloji, Bilişim Teknolojileri ve Sosyal Bilgiler) görev yapmaktadırlar.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri elde etmek amacıyla ilgili yazına dayalı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme tekniklerinde kullanılan veri toplama araçlarından birisi olan yarı yapılandırılmış görüşme formları barındırdıkları açık uçlu ve bunlarla ilişkili sonda sorularla ayrıntılı ve aydınlatıcı veri toplanmasını sağlamaktadırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşme formunun geçerliliğini sağlayabilmek amacıyla geliştirme aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca soruların anlaşılır olup olmadığını test etmek amacıyla hedef kitle arasından iki öğretmen ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşmelerde alınan dönütlerle forma son hali verilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formu; a) görüşme ortamı, b) kişisel bilgiler ve c) salgın sürecinde öğrenmenin sürdürülmesine ilişkin soruları kapsayan üç bölümden oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri esneklik, yanıt oranı, sözel olmayan davranış, görüşme ortamı üzerindeki kontrol, soru sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi ve derinlemesine bilgi toplanabilmesi (Geçer ve Özel, 2012) gibi güçlü yönleri olan yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Görüşmelerde kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken Yıldırım ve Şimşek’in (2013) önerileri doğrultusunda mevcut kavramsal çerçeveden yola çıkılarak pandemi sürecinde öğrenmenin sürdürülmesine dair temalar oluşturulmuştur. Şekil 1 önceden belirlenen temaları göstermektedir:

Şekil 1. Çalışmanın tema şeması.

Şekil 1’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında öncelikle yazına dayalı olarak okullardaki öğretmen mentorluğu, öğretim teknolojilerini kullanma ve içerik hazırlamaya ilişkin temalar oluşturulmuş ve öğretmenlere bu temalar altında yapılan çalışmalarını belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur.

Araştırmada bütüncül tek durum olarak belirlenen okulda görev yapan öğretmenlerden yüz yüze görüşmeyi kabul eden dokuz öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler salgın şartları dikkate alınarak çevrimiçi ortamda (Zoom) gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapıldığı sırada sağlıklı veri toplayabilmek için katılımcılara görüşmenin hedefini ve verilerin etik kurallar çerçevesinde kullanımı ile ilgili bilgilendirici açıklamalar yapılmıştır. Görüşmeler araştırmacı tarafından önceden katılımcılardan randevular alınarak 32-54 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden önce katılımcılardan video kaydı yapılmasına yönelik izin alınmış ve katılımcıların tümü görüşmelerde video kaydı yapılmasına izin vermiştir. Daha sonra kayıtlar bilgisayar ortamında Word dosyasına aktarılmış ve bu aşamada öğretmenler semboller kullanılarak belirtilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Görüşmelerden ve görüşme formlarından elde edilen verilere içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi yapılırken izlenen yaklaşımlardan birisi, daha önce oluşturulan kavramsal çerçeveden faydalanarak temalar ya da kategoriler oluşturulması ve kodların belirlenmesi, ardından verilerin bunlara göre analiz edilerek varsa yeni temaların veya kodların eklenmesi ya da eskisi ile değiştirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu bağlamda öncelikle bilgisayar ortamında Word dosyasına aktarılan veriler incelenerek analize dâhil edilebilecek olan anlamlı veri setleri belirlenmiştir. Ardından yazın taramasında belirlenmiş olan (Şekil 1) temalar doğrultusunda verilerin kavramsal kodlamaları yapılmıştır. Bu aşamada elde edilen yeni kodlar olduğundan tümevarım yaklaşımı ile yazın taraması neticesinde oluşturulan kavramsal kod listesinde birtakım değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Son olarak belirlenmiş olan temalar ve kodların birbirleriyle ilişkisi açıklanarak yorum-

lanmış ve araştırmanın amacı doğrultusunda sonuçlar ortaya konulmuştur. Ayrıca, salgın sürecinde öğrenmenin sürdürülmesine ilişkin tema ve kod listelerini gösteren tablolar bulgular kısmında verilmiştir. Analiz sürecinde araştırmaya katılan öğretmenlerin belirlenmesi için 'Ö' harfi, görüşme sırasını belirtmek için 1-9 arası rakamlar kullanılmıştır. Örneğin; Ö2 okulda veri toplanan ikinci öğretmeni ifade etmek için kullanılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Nitel yöntemde araştırmanın geçerliğini artırmanın çeşitli yolları bulunmaktadır. Uzun süreli etkileşim, uzman inceleme, katılımcı teyidi, ayrıntılı betimleme bunlardan bazılarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Mevcut araştırmada, görüşmeler sağlıklı veri toplayabilecek güven ortamı oluşturularak yeteri kadar uzun tutulmaya çalışılmış; araştırma konusuna hâkim ve nitel araştırma konusunda uzman Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ve Eğitim Yönetimi alanında çalışmalar yapan iki alan uzmanının veri toplama aracının oluşturulması, tema ve kodların belirlenmesi, veri toplanması ve analizi süreçlerine ilişkin görüşlerine başvurulmuş; veriler katılımcılara sunulmuş ve aktarılanların kendi düşüncelerini yansıttığına ilişkin onayları alınmış; mevcut raporda yeri geldikçe doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre, bağımsız kodlayıcılar arası tutarlılığın sağlanması, konuya ilişkin kavramsal çerçeveden faydalanılması, veri toplanması ve analizi ile ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi nitel araştırmalarda güvenilirliği artıran süreçlerdir. Araştırma verilerinin analizi aşamasında tema ve kodlar oluşturulurken ilgili yazın taraması sonucunda oluşturulan kavramsal çerçeveden faydalanılmış olması güvenilirliği artırmaktadır. Bağımsız kodlayıcılar arası tutarlılığın sağlanması için verilerin analizi aşamasında her iki araştırmacı da sürece dâhil olmuştur. Araştırmacılar tarafından yapılan analizler neticesinde ulaşılan kodların tutarlılığı Miles ve Huberman (1994) tarafından belirtilen formül kullanılarak hesaplanmıştır. Yapılan kodlamaların güvenilirliği %91 olarak bulunmuştur. Bu noktada nitel görüşme analizinin güvenilir sonuçlar verdiği söylenebilir. Son olarak görüşmelerde salgın koşulları dikkate alınmış olup görüşme niteliğini artırıcı ortama sadık kalınmış, katılımcılar açık bir biçimde tanıtılmış, görüşmelerin nasıl yapıldığı, verilerin nasıl kaydedildiği, kaydedilen verilerin nasıl analiz edildiği ve sonuçların nasıl sunulduğu detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.7. Araştırma Etiği

Bu çalışma Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca E. 11074 Referans numarası 26.10.2020 tarihi ile etik kurul izni alınarak araştırılmıştır. Aynı zamanda Helsinki Deklarasyonu etik ilkeler çerçevesinde yürütülmüştür. Alıntılar bilimsel kurallara uygun olarak yapılmıştır. Ayrıca araştırmada katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış olup etik ilkelere uygunluk konusu araştırmanın geçerlik ve güvenirlik başlığında detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

3. Bulgular

Görüşmelerden elde edilen bulgular ışığında öğretmen mentorluğu, öğretim teknolojilerini kullanma ve öğrenme içeriği hazırlama olmak üzere üç tema ve 16 kod belirlenmiştir. Temalara ilişkin kodlar, frekanslar ve doğrudan alıntılar aşağıdadır.

3.1. Öğretmen Mentorluğuna İlişkin Bulgular

Öğretmen mentorluğu temasına ilişkin bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Mentorluğu Temasına İlişkin Kavramsal Kodlamalar

Tema	Katılımcı görüşleri	Kodlar	n
Öğretmen Mentorluğu	...Öğrenciye rehberlik etme, ödevleri yaparken zorlanıp zorlanmadığını öğrenme, içinde bulunduğumuz süreç hakkında sohbet etme... K.3	*Rehberlik yapmak	8
	...Öğrencinin çözemediği sorular çözüldü. Konu tekrarı yapması eksiklerini belirleyip ona göre çalışması konusunda rehberlik yapıldı... K.8		
	...Öğrencilerle iletişime geçilerek kaygılarını gidermeye yönelik sohbet edildi... K.5	*İletişime geçmek	9
	...Öğrencilerle iletişime geçilerek genel konular, dersler ile ilgili herhangi bir ihtiyaçları olup olmadığı konusunda görüşme yapıldı... K.4	*Derslerle ilgili ihtiyaçlarını sormak	6
	...Salgın hastalık bilgilendirme broşürü ve uzaktan eğitim sıkça sorulan sorular bilgi sunusu yapıldı... K.1, K.2, K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9	*Genel bilgilendirme	9
	...Yüz yüze eğitim sürecinde verdiğim proje ödevinin kapsamı hakkında bilgilendirme, Vefa sosyal destek grubu ve hattı duyurusu, EBA şifre ve üyelik bilgi hatırlatması, EBA okul denemesi bilgilendirmesi yapıldı... K.9		
	...LGS sınav müfredatı açıklaması yapıldı. LGS başvuru süreci hakkında soruları yanıtlandı. LGS ve çalışma programı hakkında bilgi verildi... K.5	*LGS hakkında bilgilendirme	4
	...Öğrenciyle süreç ve akademik çalışmalara yönelik görüşüldü. Sohbet edip motivasyon sağlamaya çalıştım... K.7	*Motivasyon	7
	...Öğrencilerime daha önce gönderdiğim testlerin cevap anahtarlarını paylaşıyorum. Ders çalışma planlarını takip ediyorum... K.6	*Çalışma planı hazırlama, takip	5

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların “Öğrenciye rehberlik etme, ödevleri yaparken zorlanıp zorlanmadığını öğrenme, içinde bulunduğumuz süreç hakkında sohbet etme.” “Öğrencinin çözemediği sorular çözüldü. Konu tekrarı yapması eksiklerini belirleyip ona göre çalışması ile rehberlik yapıldı.” “Öğrencilerle iletişime geçilerek genel konular, dersler ile ilgili herhangi bir ihtiyaçları olup olmadığı konusunda görüşme yapıldı.” “Şiir okuma yeteneğine sahip bu öğrencinin belediye tarafından düzenlenen uzaktan şiir okuma yarışmasını katılımını sağlama ve Covid-19 önlemleri, uzaktan eğitim süreci bilgilendirmesi.” “Salgın hastalık bilgilendirme broşürü ve uzaktan eğitim sıkça sorulan sorular bilgi sunusu yapıldı.” “LGS sınav müfredatı açıklaması. LGS başvuru süreci hakkında soruları yanıtlama LGS ve çalışma programı hakkında bilgi verildi.” “Yüz yüze eğitim sürecinde verdiğim proje ödevinin kapsamı hakkında bilgilendirme, Vefa sosyal destek grubu ve hattı duyurusu, EBA şifre ve üyelik bilgi hatırlatması, EBA okul denemesi bilgilendirme yapıldı.” “Öğrenciyle süreç ve sınav stresi ve akademik çalışmalara yönelik görüşüldü.” “Öğrenci ile uzaktan eğitime yönelik motivasyon amaçlı görüşülmüş rehberlik yapılmıştır.” “Öğrencimle sohbet edip motivasyon sağlamaya çalıştım.” “Öğrencilerime daha önce gönderdiğim testlerin cevap anahtarlarını verdim. Ders çalışma planlarını takip ediyorum.” şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür.

3.2. Öğretim Teknolojilerini Kullanmaya İlişkin Bulgular

Öğretim teknolojilerini kullanma temasına ilişkin bulgular Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Teknolojilerini Kullanma Temasına İlişkin Kavramsal Kodlamalar

Tema	Katılımcı görüşleri	Kodlar	n
Öğretim Teknolojilerini Kullanma	...EBA hakkında bilgilendirme yapıldı. EBA çalışmaları ve sınav stresine yönelik görüşüldü. EBA takibinde bir sorun olup olmadığı hakkında bilgi alışverişinde bulunuldu. EBA da anlamadıkları ya da çözemedikleri sorular olduğunda WhatsApp üzerinden fotoğraflayıp gönderebilecekleri belirtildi... K.3	*EBA kullanımı	9
	...WhatsApp üzerinden öğrencinin çözemediği sorular çözüldü... K.1, K.2, K.5, K.7, K.8	*WhatsApp kullanarak soru çözümü	6
	...EBA TV ders takibinin yapılması konusunda veliyle görüşme yapıldı. Öğrencinin evde çalışma durumuyla ilgili bilgilendirme yapıldı. Sınıf için grup kurma, EBA TV yayın akışı, frekans bilgileri ve kurulumu ile ilgili bilgilendirme, görsel ve video paylaşımı, Covid-19 ile ilgili bilgilendirme... K.7	*TV den uzaktan eğitim takibi	6

(Tablo 3 devamı)

Tema	Katılımcı görüşleri	Kodlar	n
Öğretim Teknolojilerini Kullanma	...Tealink uygulaması ile öğrencilerimizle görüntülü ders yapıldı... K.4	*Canlı ders	3
	...Etkileşimli soru çözüldü, sohbet edildi... K.9 ...Öğrencilerimizle örneğin çokgenler konusunu Zoom üzerinden canlı ders olarak görüntülü bir şekilde işledik, etkileşimli bir şekilde sorular çözdük... K.1		
	...Güçler ayrılığı konusu ile ilgili içerik paylaşımı yapıldı. Demokrasi ile ilgili içerik paylaşımı yapıldı... K.4	*İçerik paylaşımı	7
	...WhatsApp grubu üzerinden düzenli olarak etkinlikler paylaşıldı. Yapılan etkinliklerle ilgili resimler istendi. Ayrıca velilere ve öğrencilere bu süreçle ilgili rehberlik yapıldı... K.5		
	...Öğrenciyle telefon üzerinden iletişim kuruldu. Ders videoları konusunda işine yarayacak videolar için yönlendirme yapıldı. WhatsApp üzerinden test gönderildi... K.3		

Tablo 3 incelendiğinde salgın döneminde öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik olarak “EBA çalışmaları ve sınav stresine yönelik görüşüldü. Öğrenciyle telefon görüşmesi gerçekleştirildi. EBA TV ile EBA takibinde bir sorun olup olmadığı hakkında bilgi alışverişi yapıldı. Anlamadıkları ya da çözemedikleri sorular olduğunda WhatsApp üzerinden fotoğraflayıp gönderebilecekleri belirtildi.” “WhatsApp üzerinden öğrencinin çözemediği sorular çözüldü.” “EBA konusunda bilgilendirildi. Sınava yönelik çalışmasına düzenli olarak devam etmesi söylendi. EBA TV ders takibinin yapılması konusunda veliyle görüşme yapıldı. Öğrencinin evde çalışma durumuyla ilgili bilgilendirme yapıldı. Sınıf için grup kurma, EBA hakkında bilgilendirme, EBA TV yayın akışı, frekans bilgileri ve kurulumu ile ilgili bilgilendirme, görsel ve video paylaşımı, Covid-19 ile ilgili bilgilendirme yapıldı.” “Güçler ayrılığı konusu ile ilgili içerik paylaşımı yapıldı. Demokrasi ile ilgili içerik paylaşımı yapıldı.” “Öğrenciyle telefon görüşmesi gerçekleştirildi EBA TV ile EBA takibinde bir sorun olup olmadığı, EBA üzerinden gönderilen ödevlerin yapılması hususunda rehberlik yapıldı. Anlamadıkları ya da çözemedikleri sorular olduğunda WhatsApp üzerinden fotoğraflayıp gönderebilecekleri belirtildi.” “Tealink uygulaması ile öğrencilerimizle görüntülü ders yapıldı etkileşimli soru çözüldü sohbet edildi, motivasyon konuşması yapıldı.” “Öğrencilerimizle örneğin çokgenler konusunu Zoom üzerinden canlı ders olarak görüntülü bir şekilde işledik etkileşimli bir şekilde sorular çözdük. WhatsApp grubu üzerinden düzenli olarak etkinlikler paylaşıldı. Yapılan etkinliklerle ilgili resimler istendi. Ayrıca velilere ve öğrencilere bu süreçle ilgili rehberlik yapıldı.” “Öğrenciyle telefon üzerinden iletişim kuruldu. Ders videoları konusunda işine yarayacak videolar için yönlendirme yapıldı. WhatsApp üzerinden test gönderildi.” ifadeleri yer almaktadır.

3.3. Öğrenme İçeriği Hazırlamaya İlişkin Bulgular

Öğrenme içeriği hazırlama temasına ilişkin bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Öğrenme İçeriği Hazırlama Temasına İlişkin Kavramsal Kodlamalar

Tema	Katılımcı görüşleri	Kodlar	n
Öğrenme İçeriği Hazırlama	...Her öğrenci kendi düzeyine uygun ödevlendirildi ve daha önce verilen ödevlerin kontrolü sağlandı. Konu özetleri ve test paylaşımı yapıldı... K.3	*Ödevlendirme	7
	...Öğrencilere ödev olarak çeşitli denemeler ve PDF ler gönderildi... K.1		
	...Kazanım testi gönderildi. Yönetim biçimleri ile ilgili test gönderildi. Demokrasinin serüveni konusunda test gönderildi... K.2	*Test gönderme	6
	...Çözmediği sorular çözüldü. Sınava hazırlık süreci değerlendirildi... K.1, K.7		
	...Deneme ve PDF formatında soru bankası paylaşıldı... K.1, K.8	*Deneme sınavları	4
	...Öğrenciye verimli ders çalışma yöntemleri anlatıldı velisi ile de görüşüldü. Programlı ders çalışma ve sınav stresi ile baş etme yolları ile ilgili rehberlik yapıldı... K.5		
...Anlaşılmayan konu ile ilgili içerik düzenlenip EBA dan ve Veli WhatsApp grubundan öğrencilere iletildi... K.6, K.9	*Konu anlatımı	5	
...Öğrencilerimizle birlikte üslü ifadeler konusu ile ilgili sorular çözdük, hazırlamış olduğum konu anlatımlarını yaptım, sohbet ettik... K.1			

Öğrenme içeriği hazırlama temasına ilişkin Tablo 4 incelendiğinde ise öğretmenlerin “Her öğrenci kendi düzeyine uygun ödevlendirildi ve daha önce verilen ödevlerin kontrolü sağlandı. Konu özetleri ve test paylaşımı yapıldı. Öğrencilere çeşitli denemeler ve PDFler gönderildi.” “Kazanım testi gönderildi. Yönetim biçimleri ile ilgili test gönderildi. Demokrasinin serüveni konusunda test gönderildi. Çözmediği sorular çözüldü. Sınava hazırlık süreci değerlendirildi.” “Anlaşılmayan konu ile ilgili içerik düzenlenip EBA dan ve Veli WhatsApp grubundan öğrencilere iletildi.” “Öğrencilerimizle birlikte üslü ifadeler konusu ile ilgili sorular çözdük hazırlamış olduğum konu anlatımlarını yaptım, sohbet ettik.” “Deneme ve PDF formatında soru bankası paylaşıldı. Öğrenciye verimli ders çalışma yöntemleri anlatıldı velisi ile de görüşüldü. Programlı ders çalışma ve sınav stresi ile baş etme yolları ile ilgili rehberlik yapıldı.” şeklinde görüşler bildirdikleri görülmektedir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çevrimiçi öğrenme ortamları uzun zamandır üzerinde çalışılan ve birçok ülkede alt yapısı olan bir anlayıştır (Dholakia, King ve Baraniuk, 2006). Bu çalışmada ise Covid-19 sürecine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinden elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmen mentorluğu, öğretim teknolojilerini kullanma ve öğrenme içeriği hazırlama olmak üzere elde edilen temalardan hareketle uzaktan ya da çevrimiçi öğrenmenin olası kriz durumlarında öğrenmenin sürdürülebilirliğini sağlamak ve öğrencilerin yüz yüze eğitimden mahrum kalması ile birlikte uzun süreli öğrenme kayıplarının oluşmasını önlemek adına bir tedbir olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Çakır (2020) çalışmasında SARS ve Ebola salgınlarında ihtiyaç duyulmuş olmasına rağmen, uzaktan eğitimin ülkelerin eğitim sistemlerine büyük oranda dahil edilmemiş olduğunu ve eğitim sistemleri küresel çapta yaşanan bu salgın ile birlikte uzaktan ya da çevrimiçi öğrenmeye yapmadıkları yatırımlardan dolayı büyük sorunlarla mücadele etmek durumunda kaldığını belirtmiştir. Bunlar; etkili uzaktan ya da çevrimiçi öğrenme platformları, bu platformlarda kullanılan öğrenme içerikleri ve öğrenmenin değerlendirilmesidir. Bu çalışmada ulaşılan içerik hazırlama ve değerlendirme prosedürleri bulguları, eğitimin sürdürülebilmesinde önemli rol oynamaları çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir.

PISA 2018 verilerine göre OECD ülkelerinde 15 yaşındaki çocukların yaklaşık yarısı etkili bir çevrimiçi öğrenme destek platformuna erişim ve kullanımı olan okullara kayıtlıdır ve bu ülkeler arasında büyük farklılıklar vardır. Singapur, dört Çin eyaleti, Makao (Çin) ve Danimarka'da, 10 öğrenciden 9'u, Arjantin, Kosta Rika, Kosova, Panama, Lüsemburg, Japonya, Peru, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, Belarus ve Fas'ta %30'dan azı etkili bir çevrimiçi öğrenme destek platformuna sahip okullarda öğrenim görmektedir. Türkiye'de bu oran %65'tir (OECD, 2020). Öğretim teknolojilerini kullanma doğrultusunda öğretmenlerin bu potansiyeli etkili bir şekilde kullanabilmeleri ve çevrimiçi öğrenmeye yönelik materyaller çeşitliliği ve bu oranı yükseltebilir.

Uzaktan eğitim platformlarında kullanılan doğrudan anlatımlar yeterli gelmemektedir çünkü öğrenciler, özellikle küçük yaş grupları, etkileşime ihtiyaç duymaktadır. Etkileşim için çevrimiçi ortamlar gerekmektedir. Ancak gerek internet erişimi gerekse çevrimiçi platformlar konusunda eşitsizlikler söz konusudur (Herzner ve Stucken, 2020). Dünya Bankası'na (2020) göre bazı akademik konular çevrimiçi olarak diğerlerinden daha kolay taşınır. Ancak okulda uygulanan birçok etkinlik ve yaklaşımı çevrimiçi ortamlara taşımak pek de kolay değildir. Öğrenci motivasyonu da sağlaması açısından önemli olan bu husus için öğretmenlerin pek çok farklı yol ve yöneme başvurduğu çalışmadan elde edilen çevrimiçi ortamlarda iletişime yönelik elde edilen bulgularda belirtilmektedir.

Ebeveynler okulların kapalı olduğu süre içerisinde öğrencilerin çevrimiçi öğrenmesini desteklemede önemli rol oynamaktadırlar Sridharan, Bondy, Nakaima ve Heller, (2018)'a göre bu, özellikle küçük yaş grubu öğrenciler, düşük performans gösteren öğrenciler ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için geçerlidir. Öğretmenlerden elde ettiğimiz bulgular ışığında da görülmektedir ki ebeveynlerin bu süreçte öğretmenleri ile koordineli bir şekilde hareket etmesi, bu salgın sürecinde büyük önem arz etmektedir.

Salgın sürecinde eğitim bakanlıklarının yaşadığı en büyük sorunlardan birisi de çevrimiçi ortamda ölçme ve değerlendirmedir. Sınavların tamamen kaldırılması merkezi sınavlara bağımlılığın yüksek olduğu Türkiye gibi ülkelerde uygulanması oldukça zor bir seçenek olarak değerlendirilmektedir (Türk Eğitim Derneği MEM [TEDMEM], 2020). Çalışmadan sınava yönelik bulgular göstermektedir ki öğretmenler değerlendirme sürecini yönetebilmek adına farklı seçenekler sunmuşlardır. Bu bağlamda ölçme ve değerlendirme basamağı en mümkün olabilecek şekilde devam ettirilmeye çalışılmıştır.

Salgın sürecinde veya sonrasında okula dönüş ve eğitim öğretime dair eylemler çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından benzer şekilde, kısa vadeli ya da acil eylemler, orta vadeli eylemler ve uzun vadeli eylemler, ele alınmaktadır. Kısa vadede eğitim bakanlıklarından beklenen genel olarak öğrenmeye erişimin korunması ve çocukların bilgi ve becerilerini korumasının sağlanmasıdır (Education Cannot Wait [ECW], 2020). Dünya genelinde öğrenmeye erişim TV, çevrimiçi veya uzaktan eğitim programları aracılığıyla yapılmaya çalışılmaktadır. Okulları yeniden açmaya hazırlanmak kısa vadede planlanması gereken bir başka konudur. Bu anlamda öğretmenler, veliler, öğrenciler başta olmak üzere ilgili tüm paydaşlarla iletişim kurmak ve danışmak salgın sürecinde fikir birliğine ulaşmak ve güven oluşturmak için kritik öneme sahiptir.

Araştırma da öğretmenlik sıklıkla rehberlik amaçlı yöntemler seçmesi ve rehberlik hizmetlerini yürüttükleri görülmektedir. Her ne kadar içimizde bulunulan olağanüstü duruma binaen çok çaba sarf etseler bile, öğretmenlerin de desteğe ihtiyaçları oldukça önemli bir noktadır. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı sanal eğitim konusunda süreç tasarımına tüm paydaşların dahil edilmesi gerektiğine, öğretmenlerin çevrimiçi eğitim konusunda desteklenerek kapasitelerinin geliştirilmesi gerektiğine ve çevrimiçi eğitim konusunda öğretmenlerin rehberlik ve yönlendirmeye ihtiyaçları olduğuna dikkat çekmiştir (SETA, 2020). Zira, öğretmenlerin öğretimin sürdürülebilmesinde en büyük paydayı alarak, sorumluluğu üstlenen kesim olarak, onların öğretim teknolojilerini etkili ve verimli kullanma hususunda da yeterince destek görmelidirler.

Covid-19 salgını ile birlikte neredeyse tüm sistemlerin işlerliğini sağlayan dijital teknolojiler gelecekte her alanda vazgeçilmez olacağını göstermiştir. Bu durumda dijital teknoloji ile ilgili yeni iş alanları oluşması muhtemeldir. Bu alanlara yönelik bilgi üretimi ve insan kaynağı ihtiyacı doğabilir. Bu bağlamda karar alıcılar gerek ortaokuldan sonra mesleki liselere gerekse liseden sonra üniversitelere giriş aşamalarında son sınıf öğrencilerinin dijital teknoloji odaklı bölümlere yönlendirilmesi konusunda harekete geçebilirler, geçmelidirler (Burbules, Fan ve Repp, 2020). Ancak politika yapıcıların harekete geçmeden önce yapmaları gereken şey ilgili tüm sektörlerle iş birliği oluşturmak, bilgi alışverişinde bulunmak ve bu doğrultuda ortak kararlar almaktır.

Sonuç olarak, dünyanın son iki yıldır savaştığı Covid-19 salgını döneminde, okullarından, sıralarından ayrı kalan öğrencilere ulaşarak eğitimin sürdürülebilmesinde, uzaktan eğitim derslerinin takibi, ders zili olmaksızın ders saatlerine uyum sağlama, etkileşimli ders anlatımları ile öğrenme vb. konularda, öğrencileri eğitim dallarından koparmak adına, öğretmenlerin mentorluk yaptıkları, öğretim teknolojilerine hakim oldukları

ve buna yönelik öğretim materyalleri hazırlayarak, eğitimin sürdürülmesinde baş rolü üstlendikleri görülmektedir. Bir başka husus ise bu süreçte öğrenci motivasyonu önemli bir sorun haline gelmiştir. Birçok öğretmen gece yarısına kadar telefonda öğrenci ve ebeveynlerin sorunlarına çözüm bulmaya, onları motive etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, adına mentor, danışman ya da rehber her ne denilirse denilsin “öğretmenlerin” vazgeçilmezliği bir kez daha kanıtlanmıştır. Üstelik bu sürece sadece değerlendirme yaparak ya da ders anlatımıyla değil, öğretim materyalleri hazırlayarak da kaynak tedariğinde bulunmuşlardır. Tüm bu bulgulardan hareketle, öğretmenlerin katkılarının, uzaktan eğitimde, eğitimin sürdürülmesinde tartışmasız en önemli saça ayağı oldukları kanaatini güçlendirmektedir.

Salgın sürecinde teknolojik altyapısı olmayan dezavantajlı bölgelerde gerek öğrenciler gerekse öğretmenler çevrimiçi öğrenme ortamlarında birçok problem yaşamışlardır. Bunun nedeni bu konuda tecrübesiz olmalarıdır. Dolayısıyla paydaşlara dijital okuryazarlık becerileri kazandırırken unutulmaması gereken bir diğer konu da okulların teknolojik donanımının tamamlanması ve olası bir acil duruma karşı yönetici, öğretmen ve öğrencilere deneyim kazandırılmasıdır. Ayrıca yeterli sayıda ve düzeyde deneyim paylaşım platformları oluşturularak normal zamanda ya da olası bir acil durumda akran ya da meslektaş öğrenmesi gerçekleştirilebilir.

Bilgisayar, internet ve çevrimiçi öğrenme platformlarına erişim salgın sürecinde dezavantajlı grupları avantajlı gruplara karşı daha da geride bırakmıştır. Çünkü bilgisayar, internet ve çevrimiçi öğrenme platformlarına erişimi olmayan ya da çok sınırlı olan öğrenciler öğrenme kayıpları yaşamışlardır. Dezavantajlı grupların öğrenme kayıpları iki grup arasındaki makası açarak eşitsizliği pekiştirmiştir. Dolayısıyla karar alıcıların dezavantajlı grupların bilgisayar, internet ve çevrimiçi öğrenme platformlarına erişim sağlamaları için derhal yeni kaynak arayışına başlayıp harekete geçmesi önemlidir.

Eğitimin geleceğine yönelik çıkarımların gerçekleştirilebilmesi için alınacak kararların sağlıklı ve uygulanabilir olmasında benimsenen liderlik/yönetim anlayışı etkilidir. Bu bağlamda, daha önce de bahsedildiği gibi, tüm paydaşların karara katılımlarına, çalışanların mesleki gelişimine dolayısıyla kapasite geliştirmeye, her boyut ve her konuda rehberlik ve yönlendirmeye, olumlu iletişime, yapılan iş birliklerine, yoğun bilgi ve deneyim paylaşımına, şeffaf yönetim anlayışına ve uzmanlığa önem veren dağıtılmış liderlik anlayışı ile hareket edilmesi önerilebilir. Uzaktan ya da çevrimiçi öğrenme platformlarını oluşturmak önemlidir. Ancak öncelikli olarak dijital teknoloji ve internet erişimi konusundaki eşitsizlik sorunu çözülmeli ve tüm öğrencilerin uzaktan ya da çevrimiçi öğrenme platformlarına erişimi mutlaka sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Avelar, A. B. A., da Silva-Oliveira, K. D. & da Silva Pereira, R. (2019). Education for advancing the implementation of the Sustainable Development Goals: A systematic approach. *The International Journal Of Management Education*, 17(3), 100322.

- Burbules, N. C., Fan, G. & Repp, P. (2020). Five trends of education and technology in a sustainable future. *Geography and Sustainability, 1*(2), 93-97.
- Berg, B. L. & Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. A. Arı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bollet, A. J. (2004). *Plagues and poxes: The impact of human history on human disease*. New York: Demos Medical Publishing.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Ed. M. Büttün ve S. B. Demir). İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Çakır, Ç. (2020). Covid-19 and education. In D. Hıdıroğlu, S. S. Aktuğ and O. Yılmaz (Eds). *Covid-19 and New Business Ecosystem* (311-335). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Dholakia, U., King, J. & Baraniuk, R. (2006) "What makes an Open education Program Sustainable? The Case of Connexions" http://www.oecd.org/document/32/0,2340,en_2649_33723_36224352_1_1_1_1,00.html adresinden Temmuz 2021'de alınmıştır.
- Dlouhá, J. & Pospíšilová, M. (2018). Education for Sustainable Development Goals in public debate: The importance of participatory research in reflecting and supporting the consultation process in developing a vision for Czech education. *Journal of Cleaner Production, 172*, 4314-4327.
- Education Cannot Wait. (2020). *COVID-19 and Education in Emergencies*. <https://www.educationcannotwait.org/covid-19/> adresinden Mayıs 2020'de alınmıştır.
- Fox, R. (2004). SARS epidemic: Teachers' experiences using ICTs. In R. Atkinson, C. McBeath, D. Jonas-Dwyer and R. Phillips (Eds), *Beyond The Comfort Zone: Proceedings of the 21st ASCILITE Conference* (319-327). Perth, 5-8 December.
- Herzner, A. & Stucken, K. (2020). Reporting on sustainable development with student inclusion as a teaching method. *The International Journal of Management Education, 18*(1), 100329.
- Hildreth, M. L. (1991). The influenza epidemic of 1918–1919 in France: Contemporary concepts of aetiology, therapy and prevention. *Social History of Medicine, 4*(2), 277-294.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (23. baskı). Ankara: Nobel.
- Manteaw, O. O. (2012). Education for sustainable development in Africa: The search for pedagogical logic. *International Journal of Educational Development, 32*(3), 376-383.
- MEB (2021). <https://www.meb.gov.tr/>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma/desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayınları.

- Miles, M. ve Huberman, M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. (2nd Edition). California: Sage Publications.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2020). *Learning remotely when schools close: How well are students and schools prepared?* Insights from PISA. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/learning-remotely-when-schools-close-how-well-are-students-and-schools-prepared-insights-from-pisa-3bfdalf7/> adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- Özden, K. ve Özmat, M. (2014). Salgın ve kent: 1347 Veba salgınının Avrupa’da sosyal, politik ve ekonomik sonuçları. *İdealkent*, 12, 60-87.
- Quinn, T. (2008). *Flu: A social history of influenza*. London: New Holland.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (2020). *Devletlerin koronavirüsle karşılaştırmalı mücadele stratejileri*. <https://www.setav.org/analiz-devletlerin-koronavirusle-karsilastirmali-mucadele-stratejileri/> adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- Sridharan, S., Bondy, M., Nakaima, A., & Heller, R. F. (2018). The potential of an online educational platform to contribute to achieving sustainable development goals: A mixed-methods evaluation of the Peoples-uni online platform. *Health Research Policy And Systems*, 16(1), 1-14.
- Türk Eğitim Derneği MEM (2020). *COVID-19 salgını ve sınavlar*. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgini-ve-sinavlar> adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2014). *UNESCO’s Response to Ebola*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231158> adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- United Nations International Children’s Emergency Fund (2017). *The Effect of the Ebola Crisis on the Education System’s Contribution to Post-Conflict Sustainable Peacebuilding in Liberia*. https://educationanddevelopment.files.wordpress.com/2016/06/liberia-report_march2017_lowres.pdf adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- World Bank (2020). *Remote Learning and the COVID-19 Outbreak*. <http://documents.worldbank.org/curated/en/266811584657843186/pdf/Rapid-Response-Briefing-Note-Remote-Learning-and-COVID-19-Outbreak.pdf> adresinden Mayıs 2020’de alınmıştır.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yolun, M. (2012). *İspanyol gribinin dünya ve Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Etik Kurul Kararı

ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

TARİH : 26/10/2020

OTURUM SAYISI :

YER :

KATILIMCILAR : Prof. Dr. Hüseyin PEKER

Prof. Dr. Murat KİBAR

Prof. Dr. Zafer ÖLMEZ

Prof. Dr. Ali ÜREN

Prof. Dr. Nuri YAVUZ

Prof. Dr. Enver TÖRE

Prof. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU

Av. Elif İŞİK

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU ONAY FORMU

Projenin Adı	COVID-19 Sürecinde Eğitim
Projenin Niteliği	Bireysel Araştırma
Proje Araştırmacıları	Dr. Öğr. Üyesi Tuba AYDIN GÜNGÖR, Dr. Çiğdem Çakır
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri	AÇÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü tuba_gngr@artvin.edu.tr
Araştırmanın Amacı	COVID-19 sürecinde öğrenmenin sürdürülmesi için yapılan çalışmaların tespiti
Anket Adedi	55
Anket Soru Sayısı	4
Araştırmanın Gerekçesi	COVID-19 sürecinde öğrenmenin sürdürülmesi için yapılan çalışmaların tespit edilmesidir.
Araştırmanın Yöntemi	Nitel Araştırma Yöntemi

Kullanılacak biyolojik, psikolojik ve teknik vb. tüm yöntemleri açıklayan etik ile ilgili özet	"COVID-19 sürecinde öğrenmenin sürdürülmesi konusunda öğretmenlere dört tema çerçevesinde nitel sorular sorularak yapılan çalışmalara ilişkin gelen yanıtlara içerik analizi yapılması planlanmıştır.
---	---

Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuba AYDIN GÜNGÖR'ün "COVID-19 Sürecinde Eğitim" adlı projesi değerlendirilmiştir.

Proje etik açıdan uygun bulunmuştur.

Projenin etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açıdan uygun bulunmamıştır.

Prof. Dr. Hüseyin PEKER

Etik Kurul Başkanı

Prof. Dr. Murat KİBAR

(ÜYE)

(12/11/2020)
Prof. Dr. Zafer ÖLMEZ
(ÜYE)

Prof. Dr. Ali ÜREN
(ÜYE)

Prof. Dr. Enver TÖRE
(ÜYE)

Prof. Dr. Nuri YAVUZ
(ÜYE)

Prof. Dr. Özgür EMİNAĞAOĞLU
(ÜYE)

Av. Elif IŞIK
(RAPORTÖR)